

ברכת המזון בקול רם

Reciting Birkat HaMazon Out Loud

מקורות

1. שלחן ערוך אורח חיים קפג:ז

נכון הדבר שכל אחד מהמסובין יאמר בלחש עם המברך כל ברכה וברכה, ואפילו החתימות. הגה: ויקדים לסיים קצת קודם המברך, כדי שיענה אמן, כדלעיל סי' נ"ט. אין נותנין כוס של ברכה אלא לטוב עין (גמרא פרק אלו נאמריין).

2. משנה ברורה קפג:כז-כח

(כז) נכון הדבר - היינו אף דמדינא היה יותר נכון שישמעו המסובין כל הבהמ"ז מפי המזמן והוא יוציאם בברכתו ובעצמן לא יברכו כלל מ"מ בעבור [ל] שמצוי בעו"ה שהמסובין מסיחין דעתם ואינם מכוונין לדברי המברך כלל ונמצא שחסר להם בהמ"ז לגמרי ומבטלין עשה דאורייתא בידיים לכך נכון כהיום יותר שהמסובין יאמרו בעצמן בלחש כל מלה ומלה עם המברך כדי שיברכו יחדו ונקרא עי"ז ברכת זימון ומתקיים מה שאמר הכתוב גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו דמזה ילפינן ברכת זימון וכמ"ש לקמן [בסימן קצ"ב במ"ב]:

(כח) כל ברכה וברכה - ועכ"פ יזהרו לומר עמו בלחש ברכה ראשונה דאל"ה להרבה פוסקים לא מקרי זימון כלל וכדלקמן בסימן רי"ש [אחרונים] ולפ"ז מה שנוהגין הרבה אנשים שאחר שאמרו ברוך שאכלנו וכו' כל אחד ואחד מברך בקול רם בפ"ע [לא] שלא כדין הם עושין אלא המברך צריך לברך ברכה ראשונה עכ"פ בקול רם כדי שישמעו המסובין והם יאמרו בלחש עמו מלה במלה ורק בסיום הברכה יקדימו לסיים כדי שיענו אמן כמו שכתב רמ"א ועיין במ"א שהוא מצדד להורות כהתשב"ץ שט"ל דעד הזן את הכל צריכין לשתוק ולשמע ולכוין לצאת מן המברך [ומשם ואילך יברכו בעצמן בלחש עם המברך] דעד שם היא ברכת הזימון [לב] אבל אין אנו נוהגין כן [לג] ומ"מ הטוב והישר כשיודע במסובין שיכוונו לדבריו לעשות כהתשב"ץ רק שיודיע להם מתחלה שיכוונו לצאת וגם הוא יכוון להוציאם ודוקא כשהשומעים כלם מבינים לשון הקדש [לד] דאל"ה בודאי טוב יותר שיברכו בעצמן כל הבהמ"ז ולא לצאת מן המברך [א"ר]:

3. שלחן ערוך אורח חיים קצג:א

שנים שאכלו אע"פ שבברכת המוציא פוטר א' את חבירו מצוה לחלק שיברך כל אחד ברכ' המזון לעצמו בד"א כשהיו שניה' יודעים לברך ברכת המזון אבל אם אחד יודע והשני אינו יודע מברך היודע ויוצא השני אם מבין לשון הקודש אלא שאינו יודע לברך וצריך לכוון מלה במלה לכל מה שיאמר: הגה וצריך המברך שיכוין להוציא [מרדכי ר"פ שלשה שאכלו וב"י בשם סמ"ג]: אבל אם אינו מבין יוצא בשמיעה

4. משנה ברורה קצג:ה

אבל אם אינו וכו' - ולפי זה הנשים [ג] יברכו לעצמן וה"ה ע"ה כשאינו מבין ברכת המוציא או [ד] ויש פוסקים שסוברין שבלה"ק יוצא אדם ידי חובתו בשמיעה אע"פ שאינו מבין הלשון (משא"כ [ה] בשאר לשונות דלכו"ע אינו יוצא אם אינו מבין הלשון) וכן המנהג שנשים יוצאות י"ח בשמיעה מהמברך אע"פ שאינן מבינות כלל ואפילו בקידוש שהוא דאורייתא לכו"ע להנשים אפ"ה יוצאות בשמיעה וכן ע"ה אע"פ שאינן מבינים דברי המקדש [אחרונים] ומ"מ יותר טוב שיאמרו אחרי המברך והמקדש מלה במלה בלחש אם אפשר להם דבזה יצאו לכל הפוסקים ובלא"ה [ו] נכון לעשות כן לכו"ע דא"א לכוין ולשמע היטב וכמבואר לעיל בסימן קפ"ג ס"ו ע"ש:

5. שלחן ערוך אורח חיים קפה:ב-ג

נערך על ידי הצב"י מרדכי הלל ג'וואהרי

צריך שישמיע לאזניו מה שמוציא בשפתיו ואם לא השמיע לאזניו יצא ובלבד שיוציא בשפתיו:

יש מי שאומר דבעל הבית עם בניו ואשתו צריך לברך בקול רם כדי שיצאו בברכתו:

6. שלחן ערוך אורח חיים ר:ב

אינו צריך להפסיק אלא עד שיאמר ברוך שאכלנו משלו וכו' וחוזר וגומר סעודתו בלא ברכה בתחילה: הגה וי"א שצריך להפסיק עד שיאמר הון את הכל וכן נוהגין (הרא"ש ותו' והר"י בשם בה"ג והטור) ואם היה דעתו לחזור ולאכול פת אע"פ שלא אבל אח"כ כשרוצ' לברך מברך מתחיל' ברכת הון וכ"ש אם חזר ואכל (הר"י פרק שלשה שאכלו) (טור):

7. ילקוט יוסף נטילת ידים וברכות סימן קפה - פרטי דינים בדיני ברכת המזון

ו. מי שבני ביתו אינם יודעים לברך ברכת המזון בעצמם, נכון שהוא יברך בקול רם להוציאם ידי חובה. ויכוין עליהם להוציאם ידי חובה, וגם הם צריכים לכוין לצאת ידי חובה ולשמוע את כל הברכות מפיו. ונכון שבני ביתו ילמדו לברך בעצמם ברכת המזון, וכמבואר לעיל.ו)

ו) כן כתב הכל בו, והובא להלכה בשלחן ערוך (סימן קפה סעיף ג), וע"ש במגן אברהם שתמה על לשון השלחן ערוך שכתב דין זה בלשון יש מי שאומר, בעוד והוא מלחא דפשיטא. ומרן החיד"א בברכי יוסף שם כתב ליישב, דהאי יש מי שאומר סבירא ליה כשיטת רש"י שיכול להוציאם ידי חובה אפילו אם אינם מבינים הלשון, והוכיח כן מהכל בו. אבל לשיטת מרן השלחן ערוך דסבירא ליה כהפוסקים המחמירים, לא יוצאים י"ח אלא אם כן מבינים הלשון. ואף על פי כן העתיקו משום שהוא עדיף שיצאו ידי חובה לכל הפחות לאותם פוסקים. וע"ע בט"ז (סק"ב). ע"ש. וראה במה שכתבנו בזה לעיל הערה ב.

8. הלכה ברורה חלק ט קפה:ו

ברכת המזון בקול רם

ו. אף על פי שמעיקר הדין אינו חייב לברך ברכת המזון בקול רם, ורק כשבא להוציא את השומעים ידי חובה צריך לברך בקול רם כדי שישמעו ויצאו ידי חובה מדין שומע

כעונה (יד), מכל מקום ראוי ונכון שיברך תמיד בקול רם, מפני שהקול מעורר את הכוונה, ובפרט בשבת ובראש חודש שצריך להזכיר מעין המאורע, וכשמברך בקול רם יתן ברעתו להזכיר מעין המאורע (טו).

דין שיבור ושתוי לענין ברכות

ז. צריך להזהר בסעודה שלא ישתה יין כל כך עד שיגיע לכלל שיכור שאינו יכול לדבר כראוי לפני המלך. ומכל מקום בדיעבד אם שתה כל כך עד שהוא שיכור שאינו יכול לדבר לפני המלך, חייב לברך "ברכת המזון".

ובל זה אינו אלא לענין ברכת המזון, אבל לענין שאר ברכות, אם הגיע לכלל שיכור שאינו יכול לדבר כראוי לפני המלך, אינו רשאי לברך. ובדיעבד אם בירך כשהוא שיכור, ולאחר-כך פגה שכרותו, אינו חוזר ומברך.

ואם אינו שיכור כל כך, אלא הוא שתוי שיכול לדבר כראוי לפני המלך, מברך כל הברכות אפילו לכתחלה.

ואם הוא שיכור כל כך עד שהגיע לשכרותו של לומ, שאינו מבין ואינו יודע מה מדבר ועושה, דינו כשומה שפטור מכל המצוות שבתורה, ואם קרא קריאת שמע או בירך ברכת המזון או שאר ברכות באותה שעה, אין זה כלום, ולאחר מכן כשפגה שכרותו חייב לחזור ולקרוא קריאת שמע או לברך (טז).

שער הצינן

לשיתמיה כתב כן בשם יש מי שאומר. וכן כתב בתורת חיים סופר סק"ג. וכן הוצא דברי הנרי יוסף צניאור הלכה (בד"ה יש מי שאומר) ובקף החיים (סק"ח). ועיין בערוך השלחן (סעיף יא). וי"ל ע"ד. ומכל הנ"ל מבואר יוצא שהמנצח לעלמו אין חיוב מן הדין לברך בקול רם. וכן כתב הדברי חמודות (ברכות פרק ג' אות לו), והוצא צשיירי כנסת הגדולה (הגהות בית יוסף סק"א) ובעולת תמיד (סק"ג) וצנדי ישע, וצמגן גבורים (אלף המגן סק"ג). (טו) כן כתב האליה רבה (סק"ג) בשם הראשית חכמה (שער הקדושה סוף פרק טו). וכן הוצא צמחית השקל (סק"ג), ושכן כתב השל"ה (שער האותיות, קדושה, דף נט ע"א בד"ה וראיתי). וכן כתבו הצנדי ישע, והזכור לאצרה (מערכת ב') והמגן גבורים (אלף המגן סק"ג) והמשנה ברורה (סק"ג) והקף החיים (סק"ט). (טז) עיין ציאור הדברים לעיל צניור הלכה (סימן נט ס"ק 1-1) וצנדי ישע (סק"ט-10-11).

(יד) עיין צניט יוסף שהצא בשם הכל צו (סימן כה) שצנל הצית עם צניו ואשמו לריך לברך בקול רם כדי שיאלו צנכמתו. וכן כתב צנלחן ערוך בשם יש מי שאומר. והנה המגן אצרה (סק"ג) תמה למה כתב כן השלחן ערוך בשם יש מי שאומר, דפשיטא, שכיון שאינם יודעים לברך לריך לכיון להוציא. ומרן החיד"א צנדי יוסף (סק"ג) והנהר שלום (סק"ג) כתבו לצאר דברי מרן השלחן ערוך, דהכא מיירי כשאין השומעים מצניט לשון הקודש, וצוה צצירא ליה להשלחן ערוך (ריש סימן קג) שאינם יוצאים מדין שומע כעונה, ולכן כתב השלחן ערוך כאן דין זה בשם יש מי שאומר, דלענין הלכה צצירא ליה להשלחן ערוך כמו שכתב שם צסימן קג שלא יאל. (והמגן אצרה ע"מ ע"מ לעיין צמה שכתב צסימן קג סק"ג, וכוונתו ששם כתב לחלוק על דברי השלחן ערוך, וצצירא ליה דמהני לצאת מדין שומע כעונה אפילו כשאינם מצניט. ולפי זה יש לומר שמה שלחן לסימן קג כוונתו גם כן ליישב דברי השלחן ערוך,

9. שלחן ערוך אורח חיים קא:ב

ולא יתפלל בלבו לבד אלא מחתך הדברים בשפתיו ומשמיע לאזניו בלחש ולא ישמיע קולו ואם אינו יכול לכרין בלחש מותר להגביה קולו וה"מ בינו לבין עצמו אבל בצבור אסור דאתי למטרד ציבורא: הגה ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל כדי שילמדו ממנו בני ביתו מות' (טור):¹

10. וזאת הברכה עמ' 128-129

¹ ע"ש בכף החיים

ח. כיבדו בן ספרד לזמן לבני אשכנז, עליו לומר את בהמ"ז בקול רם לפחות עד
הזן את הכל', כדי שישמעו המסובין מבני אשכנז ויענו אמן אחר ברכתו (ילק"י קצז
ד. ונראה שה"ה אם האשכנזי מזמן לבני ספרד, גם יש לו לנרך ברכת הזן בקול רם, והמסובין יברכו אמו לזכותו, אך לא
יענו אמן אחריו).

ג. עיקר התקנה של זימון היתה שהמזמן יברך את **כל ברכת המזון** והוא מכוון
להוציא את האחרים ידי חובתם, ויתר המסובים לא יאמרו ברכת המזון אלא
ישמעו מהמברך ויכוונו לצאת (עי' פנים מאירות סי' נג שהוכיח שעיקר מלוא זימון הוא ללכת בצרכת
המנרן). אך בימינו הנהיגו הפוסקים שכל המסובים יאמרו בעצמם בלחש את כל
ברכת המזון (שאין אנו יכולים לכוון דעתנו לדברי המברך). מכל מקום נכון
שהמברך יברך בקול רם והמסובין יאמרו מלה במלה עם המברך, כדי שיברכו
יחד, ונקראת על ידי זה ברכת זימון. ויקדימו המסובים לסיים קצת לפני המזמן
כדי שיענו אמן על ברכתו (קפג ז, שם מ"ז כו, כה. ע"ע כה"ס לו, שגם על פי הקבלה נכון שכל אחד יאמר
ברכת המזון בעלמו). *ובני ספרד אינם עונים אמן אחרי ברכות המזמן (כה"ח קפד מ. והוסיף הגר"מ אליהו:
"לכל העדות, דבר טוב שהמזמן יברך בקול רם ולא רק עד הזן את הכל, ובפרט בזמננו שיש הרבה שאינם מברכים, יש למזמן
לברך בקול רם ויכוון לפטור אותם").

11. ברכת ה' חלק ב פרק ו סעיף ז

ז. אחר שחזר המזמן ואומר ברוך שאכלנו משלו וכו' מתחילים כל
המסובים לברך ברכת המזון, ואע"פ שבזמן חכמי המשנה והתלמוד היה
המזמן מברך את כל ברכת המזון בקול, ומכוין להוציא את כל המסובים
ידי חובת ברכת המזון, והם היו שומעים ומכוונים לצאת ידי חובתם,
ועונים אמן אחר כל ברכה וברכה,²¹ מכל מקום כדורות שלאחריהם נהגו

שכל אחד מהמסובים מברך לעצמו ברכת המזון בלחש, כיון שקשה לכוין
לשמוע כל מלה מהמברך בברכות ברכת המזון שהן ארוכות.²² והוא מנהג
נכון וטוב.²³ ומ"מ ראוי שהמזמן יברך את ברכת המזון בקול רם,
והמסובים יברכו עמו בלחש מלה במלה את כל ברכת המזון ואפי' את
חתימות הברכות,²⁴ אבל לא יענו אחריו אמן.²⁵

24) שבאופן שכוה נחשב שמברכים ברוב עם, כיון שמברכים יחד מלה במלה, וכבר כתבנו בהערה 22 שהטעם שנהגו בימי חכמי המשנה והתלמוד שהמזמן מברך בקול רם ומוציא את המסובים ידי חובתם הוא משום שמצוה לברך ברוב עם. ע"ש. ולכן גם בזמננו שכל אחד מברך בלחש, מ"מ טוב יותר שיברכו מלה במלה עם המברך, כדי לקיים מצות ברוב עם. וכן משמע מלשון השבה"ל בשם רבנו אביגדור שהבאתי בהערה 22 ופסקו מרן בש"ע (סימן קפג סעיף ז). וכ"כ המג"א (שם ס"ק יב) בדעת מרן. וכן ראיתי בש"ע הגר"ז (שם סעיף י) שכתב, שכשאומרים כולם יחד בהמ"ז מלה במלה עם המברך בקול, הרי זו נחשבת כאמירה אחת. ע"ש. וכן מתבאר מדברי החיי אדם (כלל מה דין א).

12. מקור חיים פרק פא סעיף כב

כ"ב. יש מי שאומר שבעל-הבית עם בניו ואשתו צריך לברך בקול-רם כדי שיצאו בברכתו⁵¹, באם אינם בקיאים בעצמם לברך⁵². וכתב השל"ה: שכל אדם צריך לברך ברכת-המזון בקול רם, כי הקול מעורר הכונה, ואפילו אם מברך בביתו ביחידות צריך לברך בקול-רם כדי לעורר בני ביתו וילמדו ממנו⁵³. וכמה נאה מנהגם של בעלי-בתים שמברכים ברכת-המזון בצוותא כל בני הבית, כי מלבד כל הנ"ל הרי מקיים הוא בכך מצות חינוך לקטנים וקטני קטנים.

ולא בברכת-המזון בלבד בלבד, אלא כך ראוי לנהוג בכל מעשי המצוות שעושה אדם בביתו. נטל ידיו יעשה זאת בהפגנתיות ויברך בקול-רם, וכך יעשה

46. היא מחלוקת מפורסמת, וכמו שכתבנו היא דעת רוב גדולי הפוסקים.

47. מרן בס"י קפ"ז ועיין בדבריניו לקמן סעיף כ"ב.

48. פרק פ'. 49. ראה לעיל פרק פ"א.

50. עפ"י מרן בשו"ע ובב"י סי' קפ"ג סעיפים ו' ז' ואחרונים.

51. מרן בשו"ע סי' קפ"ה ס"ג.

52. משנה ברורה סק"ג, וכן מבואר בכלבו שהוא מקור הדין של מרן כפי שהעתיקו בב"י.

53. סדור בית-מנוחה בדינים השייכים לברכת המזון ס"ט.

בברכת־המוציא, וכן בהליכתו לבית־הכנסת, וכן כאשר ישב ללמוד, או יכנס לסוכה, או יתלה ^{אצור החכמה} ציצית לבגדו וכדומה, כדי שממנו ילמדו בני ביתו, ואם יזכה אדם ובניו ילכו בדרך ה' הגנה מה טוב, ואם לאו, הרי טוב שיראו מעשי אביהם, יחקקו הדברים בלבם, וזכור יזכרו בבוא העת מנהג אביהם וארחות חייו⁵⁴, ואולי זכרון אהבת אביהם יועיל להם לשוב לדרך ה' ושמירת מצוותיו במדה וראו את אביהם נוהג כך, כי בענין חינוך הבנים חייב אדם להתבונן למרחוק. זאת ועוד, התנהגותו האישית היא החינוך הטוב ביותר, וכל מה שיראו הבנים שאביהם עושה ממנו ילמדו וכן יעשו במוקדם או במאוחר.

13. מקור חיים פרק סח סעיף ז

ט. יצייר דמות דיוקנו של אביו נגד עיניו ויועיל לו...¹² להרבה דברים על דרך הנסתר, אך גם על דרך הפשט, כאשר יצייר דמות אביו לנגד עיניו, יעורר בדמיונו את תפארת בית אבותיו, יפליג בחזון רוחו לבית־אבותיו ששלות־נפש וקורת־רוח אפיינו את כל הליכותיו, בהיותו מבוסס על אדני הטוהר והקדושה שמקורם בתורת ה' ובמסורת בית ישראל. או אז תתעורר בו התשוקה לבנות גם את ביתו הוא בדמות דיוקנו של אביו, להמשכת השרשרת שלא תנתק לעולמי עד.